

Monika Płaziak

 <https://orcid.org/0000-0001-7455-504X>

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Instytut Geografii

Katedra Geografii Miast i Obszarów Wiejskich

monika.plaziak@up.krakow.pl

WIRTUALNE SPOŁECZNOŚCI LOKALNE KRAKOWA I ICH POTENCJALNY WPŁYW NA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Abstrakt: W opracowaniu omówiono znaczenie wirtualnych społeczności lokalnych w kontekście możliwości ich oddziaływania na jakość życia mieszkańców pomocniczych dzielnic samorządowych Krakowa. W tym celu zbadano wirtualne społeczności lokalne, funkcjonujące w portalu społecznościowym Facebook (w ramach witryn oraz grup nieekonomicznych i ekonomicznych). Poddano je obserwacji nieuczestniczącej i uczestniczącej, której wyniki posłużyły wskazaniu podejmowanych przez te grupy aktywności, mogących pośrednio i bezpośrednio wpływać na przemiany w sferze społecznej i przestrzennej dzielnic. Większość tego rodzaju społeczności ma ogólny zakres działań, służący integracji mieszkańców wokół różnorodnych zainteresowań i aktywności, np. informacyjny (informacje na temat najważniejszych przedsięwzięć i problemów w dzielnicy) i związany z lokalnym patriotyzmem. Zidentyfikowano jednak także działalności celowe, ukierunkowane na pewne grupy wewnątrz analizowanych społeczności lokalnych, np. rodziców, osoby uprawiające sport czy drobnych przedsiębiorców lokalnych. Szczególną rolę w integracji społeczności dzielnicowych, wpisującą się w aktualny obecnie trend ekonomii współdzielenia, odgrywają grupy ekonomiczne typu „zamienie, oddam”.

Słowa kluczowe: cyberprzestrzeń, jakość życia, poziom życia, obserwacja, przestrzeń wirtualna, społeczność lokalna, społeczność wirtualna.

VIRTUAL LOCAL COMMUNITIES IN KRAKÓW AND THEIR POTENTIAL IMPACT ON THE INHABITANTS' QUALITY OF LIFE

Abstract: The study discusses the importance of virtual local communities in the context of their potential impact on the quality of life of residents in local government districts in Kraków. For this purpose, virtual local communities operating on Facebook (commercial and non-commercial websites and groups) were identified. These communities were subjected to non-participatory and participatory observation, and the results served to indicate the activities undertaken by these communities, which may directly or indirectly affect the changes taking place both socially and spatially in the districts. Most types of communities have a general aim of integrating residents through a variety of interests and activities, e.g. information on the most important projects and problems in the district, and related to 'local patriotism'. Activities targeted at certain groups within communities were also identified e.g. parents, sports activities and small local entrepreneurs. A special role in the integration of neighborhood communities, in line with the current trend of the sharing economy, is played by groups such as 'zamienie, oddam' (I exchange, I give).

Keywords: cyberspace, standard of living, local community, observation, quality of life, virtual community, virtual space.

1. WPROWADZENIE

Społeczności lokalne są pierwotną formą organizowania się ludzi w mniejsze lub większe grupy. Społeczność lokalną możemy rozumieć tak, jak definiował wspólnotę Tonnies (1988), czyli jako społeczność tworzoną przez ludzi zespolonych więzią naturalną lub spontaniczną, w której poczucie przynależności i silna identyfikacja z grupą umożliwiają współpracę wszystkich jej członków, zapewniając jedność społeczności. Przy czym element przynależności lub identyfikacji z konkretnym miejscem nabiera w tym przypadku szczególnej roli

– zasadniczego czynnika spajającego wspólnotę. W ramach badań nad społecznościami lokalnymi zakłada się zazwyczaj, iż zbiorowości te cechuje ograniczona liczba aktorów, a zachodzące między nimi relacje mają charakter bezpośredni. Owych, relatywnie nielicznych, aktorów sceny lokalnej łączy wspólnota określonych celów i środków wynikająca ze wspólnoty życia codziennego. Wspólnota ta generuje uśpiony potencjał rozwojowy i mobilizuje do działań prospołecznych. Długie utrzymywanie się takich społeczności sprawia,

że przypisać im można tzw. uniwersa symboliczne, czyli zbiory wartości i norm opierających się przemianom oraz regulujących zachowania codzienne i odświętne, ustalające ich rytm. Ponadto społeczności lokalne charakteryzuje swoista autarkia, a całe niemal życie tworzących je ludzi może upływać jedynie w ich obrębie (Berger, Luckmann, 2010; Jałowiecki, Szczepański, Gorzelak, 2007; Karwińska, 2008; Szczepański, Ślęzak-Tazbir, 2010). Jest to oczywiście podejście teoretyczne, zważywszy, że we współczesnym świecie raczej nie występują zupełnie odizolowane społeczności, a rzeczywistość, w której przyszło funkcjonować aktualnie żyjącym pokoleniom, zmienia się w bardzo szybkim tempie. Ujęcie takie podkreśla jednak przede wszystkim rozliczne i silne więzi łączące członków tego typu zbiorowości.

Społeczności lokalne, mimo że ich tożsamość wiąże się nierozzerwalnie z istnieniem realnego terytorium, mającego swoje continuum w przestrzeni i historii, funkcjonować mogą nie tylko w granicach tego terytorium, ale także w ramach kontaktów zachodzących w przestrzeni wirtualnej. Czym zatem są wirtualne społeczności lokalne? Możemy zdefiniować je jako te społeczności lokalne, których sieci kontaktów są naznaczone przynależnością terytorialną, ale komunikacja odbywa się całkowicie lub częściowo w cyberprzestrzeni. Członkowie tych grup mogą znać się osobiście i spotykać równolegle w świecie realnym lub też nigdy nie spotkać się twarzą w twarz.

Ze względu na rozwój globalnych sieci wirtualnych i możliwości, jakie oferują podłączonym do nich użytkownikom, wydaje się, że społeczności lokalne – w tradycyjnym ujęciu – powinny przeżywać regres. Łatwiej przecież, nie opuszczając domu, miejsca pracy czy innej lokalizacji w przestrzeni, skontaktować się w sieci z osobą o tych samych zainteresowaniach, poglądach, problemach lub z osobą realizującą te same cele społeczne, ekonomiczne i inne, niż szukać odpowiedniego kandydata w świecie realnym, choćby w najbliższym sąsiedztwie. Sieć globalna, wraz ze wszystkimi oferowanymi możliwościami, stanowi narzędzie i zarazem miejsce do tworzenia różnego rodzaju społeczności, które najczęściej nazywa się społecznościami wirtualnymi (ang. *virtual communities*). Takiego określenia używał już na początku lat 90. XX w. Rheingold (1991) – jeden z pionierów studiów nad społecznym wymiarem Internetu – a następnie inni znani badacze tych zagadnień, jak choćby Castells (2003).

Różne okoliczności mogą być podstawą do zawiązywania się społeczności wirtualnych, ale także stanowić ich główny wyróżnik. Nieistotne natomiast okazują się bariery, które w przypadku formowania się i funkcjonowania społeczności lokalnych w przestrzeni realnej często są nie do pokonania, takie jak mury, ściany i odległości. Choć mogą wystąpić inne przeszkody, np. w postaci loginów, haseł i kodów dostępu.

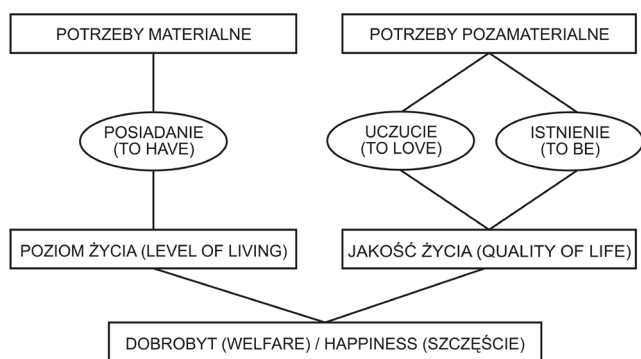
Wśród nieograniczonej liczby czynników integrujących społeczności wirtualne, również czynnik lokalności, czyli przynależności do określonego miejsca, może być bodźcem do założenia społeczności lokalnej. Grupy integrujące się w sieci nie muszą świadczyć o regresie lokalnych społeczności, a wręcz przeciwnie – mogą stanowić pewien ich rodzaj (odmianę lub formę). Co najciekawsze, mając charakter wirtualny i zarazem lokalny, mogą skupiać osoby identyfikujące się z danym miejscem – nawet takie, które nigdy go nie odwiedziły. Relacje między członkami mogą zachodzić albo tylko w sieci, albo hybrydowo, w obu przestrzeniach – wirtualnej i realnej.

W niniejszym opracowaniu starano się odpowiedzieć na pytanie, czy i w jaki sposób wirtualne społeczności lokalne mogą wpływać na jakość życia mieszkańców miasta, czy raczej – jego konkretnej dzielnicy. Czym zatem jest jakość życia (ang. *quality of life*)? Możemy ją definiować jako stopień zaspokojenia ludzkich potrzeb, zarówno materialnych, jak i niematerialnych. Przy czym często stopień zaspokojenia potrzeb materialnych (utożsamianych zwykle z potrzebami niższego rzędu) jest nazywany poziomem życia (ang. *level of living*), zaś zaspokojenie potrzeb niematerialnych (utożsamianych z potrzebami wyższego rzędu) określa się właśnie mianem jakości życia (Kędzior, 2003) (zob. rysunek 1).

Rysunek 1. Poziom i jakość życia a hierarchia potrzeb
Źródło: opracowanie własne na podstawie Maslow (1943)

Powyższe rozróżnienie nie jest jednoznaczne – jest dość płynne, gdyż nic nie stoi na przeszkodzie, aby do potrzeb z zakresu poziomu życia zaliczyć również niektóre potrzeby niematerialne, np. społeczne, takie jak przynależności i poczucie wartości. W literaturze przedmiotu znajdziemy przykład traktowania jakości życia nie jako zaspokojenia potrzeb na kolejnym poziomie hierarchii, ale jako odrębnej grupy potrzeb pozamaterialnych w stosunku do potrzeb materialnych. Wówczas poziom życia jako zaspokojenie potrzeb materialnych i jakość życia jako zaspokojenie potrzeb niematerialnych łącznie dają w rezultacie niższy lub wyższy dobrobyt (ang. *welfare*) – mierzony obiektywnie, wraz z niższym lub wyższym poczuciem

Rysunek 2. Poziom i jakość życia jako składowe dobrobytu i szczęścia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Allardt (1993)

szczęścia (ang. *happiness*) – w ujęciu subiektywnym, jak identyfikował te zjawiska Allardt (1993). Zob. rysunek 2.

Poziom życia i jakość życia są definiowane także ze względu na metody, jakimi zwykło się je mierzyć. Znanie jest zatem stanowisko mówiące, że poziom życia bada się miernikami obiektywnymi – wartościowo-pięniężnymi, natomiast jakość życia – subiektywno-wartościującymi (Fronczek, 1990; Grzego, 2015; Kędzior, 2003). Niemniej wydaje się, iż jest to podejście mało elastyczne i nieuzasadnione, zatem oba rodzaje mierników zazwyczaj są stosowane zarówno do pomiaru jednego, jak i drugiego zjawiska – w zależności od tego, jakie aspekty życia ludzkiego zostaną zaliczone do jednej kategorii, a jakie do drugiej.

2. METODYKA BADAŃ

Celem badań opisanych w niniejszym opracowaniu nie był pomiar jakości życia, ale odpowiedź na pytanie badawcze: czy działalność wirtualnych grup lokalnych może potencjalnie wpływać na poprawę jakości życia ludzi i jeżeli tak, to w jaki sposób. Przyjęto założenie, że udział w wirtualnych społecznościach lokalnych dotyczy osób o relatywnie wysokiej jakości życia (a więc z pewnością tych niewykluczonych cyfrowo), oraz postawiono tezę, że wirtualne społeczności lokalne mogą wpływać na rozwój społeczny oraz zagospodarowanie przestrzenne miasta.

Jako podmiot badań wybrano mieszkańców Krakowa, integrujących się w ramach wirtualnych społeczności lokalnych, powstałych w portalu społecznościowym Facebook. Spośród grup internetowych, utworzonych w obrębie osiemnastu dzielnic samorządowych Krakowa, zakwalifikowano grupy z szesnastu dzielnic, natomiast dzielnicę I Stare Miasto oraz dzielnicę XVIII Nowa Huta pominięto ze względu na ich specyfikę. Zainteresowanie tymi dzielnicami, zwłaszcza Starym Miastem, jest widoczne nie tylko wśród

mieszkańców i innych osób związanych z codziennym funkcjonowaniem tych dzielnic, ale też wśród ludzi zainteresowanych ofertą turystyczną, kulturalną czy ekonomiczną, a zamieszczane na stronach i profilach grup na Facebooku informacje związane ze Starym Miastem i Nową Hutą mają bardzo szeroki zasięg – miejski, krajowy, a nawet europejski lub światowy (w pewnym, choć mniejszym stopniu, dotyczy to również dzielnicy XIII Podgórze). Zatem uwzględnienie grup integrujących się w ramach tych dwóch dzielnic nie byłoby właściwe, ponieważ zaburzyłoby lokalny aspekt badanych zjawisk.

Badania opisane w niniejszym artykule polegały głównie na zastosowaniu metody obserwacji – najpierw nieuczestniczącej, a następnie uczestniczącej. Obserwacja to jedna z podstawowych metod badawczych stosowanych w naukach społecznych. Wyróżnia się trzy główne rodzaje obserwacji: bezpośrednią nieuczestniczącą, bezpośrednią uczestniczącą i pośrednią. Jak podaje m.in. Ciesielska (Ciesielska, Wolanik Boström, Öhlander, 2012, s. 41): „W obserwacji nieuczestniczącej próbujemy zobaczyć świat, relacje i interakcje w nowy sposób, bez potocznej typizacji i oceny”. Dokonuje się zatem swojego rodzaju rekonesansu, zapoznania się ze zjawiskiem lub problemem, który bada się, chce się badać lub rozwiązać. Natomiast w obserwacji uczestniczącej: „chodzi o «zanurzenie» się w kulturze przez dłuższy czas, poznawanie jej środka jako członek danej kultury lub z pozycji gościa” (Ciesielska, Wolanik Boström, Öhlander, 2012, s. 41). W tym przypadku można się więc odnieść do obserwacji, która jest związana z doświadczeniem konkretnej sytuacji czy atmosfery, zetknięciem się z danym problemem itp. Inaczej jednak to doświadczenie będzie odbierane przez badacza wcielającego się w pełnoprawnego uczestnika społeczności, a inaczej przez badacza pozostającego jedynie gościem, czyli uczestnikiem niepełnoprawnym. Jeszcze słabszy związek z grupą, realiami jej otoczenia i funkcjonowania, charakteryzował będzie badacza stosującego obserwację pośrednią, podczas której będzie polegał na obserwacjach innych osób (na przykład innych badaczy), różnego rodzaju dokumentacji lub autoobserwacji (Ciesielska, Wolanik Boström, Öhlander, 2012; Płaziak, 2020).

Obserwacja może zostać wykorzystana jako jedyna metoda badawcza w ramach badania lub jako jedna z kilku metod. Również rodzaj zastosowanej obserwacji może być albo jeden, albo możliwe jest zastosowanie kombinacji wszystkich typów obserwacji – nierzadko okazuje się, że w kolejnych etapach badania obserwacje pośrednia lub nieuczestnicząca stają się niewystarczające i należy przejść do obserwacji uczestniczącej. Obserwacja często jest stosowana jako metoda wstępna do konkretnych studiów, służąca rozeznaniu przez badacza specyfiki danego zagadnienia, sytuacji, problemu, społeczności czy terenu. Zastosowanie obserwacji

w celu rozeznania prowadzi zazwyczaj do wykrystalizowania się nowych zagadnień podlegających badaniu, choć oczywiście obserwację można zastosować z powodzeniem jako samodzielną metodę badawczą.

Metoda obserwacji wywodzi się z tradycji oglądu zjawisk i zachowań ludzkich w terenie, polega na jak najdłuższym przebywaniu na danym obszarze, a w ramach obserwacji uczestniczącej – wśród przedstawicieli danej społeczności – zatopieniu się w jej życiu. W taki sposób obserwacja była prowadzona przez pierwszych badaczy – podróżników, geografów, antropologów czy etnologów. Jak już zaznaczono, również współcześnie, wśród przedstawicieli różnych nauk społecznych, jest ona bardzo popularna, a pojawienie się nowego rodzaju przestrzeni – cyberprzestrzeni wraz z jej łatwym wyeksponowaniem i dostępnością – jeszcze zwiększyło powodzenie tej metody. Jednocześnie zmieniła się specyfika jej stosowania, choć założenia pozostały takie same – możliwie dogłębne poznanie problemu badawczego.

Metoda obserwacji wydaje się niezwykle prosta w zastosowaniu, rodzi jednak pewne trudności i zagrożenia. Obserwator społeczności lokalnej, zarówno w przestrzeni realnej, jak i wirtualnej, ze względu na swoje zaangażowanie w życie tychże społeczności jest narażony na nadmierne uwikłanie się w jej działania i problemy. Badacz powinien kontrolować stopień zaangażowania, aby jego zachowanie nie wpłynęło znacząco, a najlepiej w ogóle, na decyzje członków grupy lub grupy jako całości, ponieważ byłoby to niezgodne z założeniem obiektywizmu prowadzonych badań.

Wziąwszy pod uwagę powody etyczne i metodyczne, obserwacja uczestnicząca powinna odbywać się za wiedzą i zgodą pozostałych członków społeczności. Dopuszcza się zatajenie powodów uczestnictwa w grupie w sytuacji, gdy ich ujawnienie spowodowałoby zdecydowane zmiany w zachowaniu jej członków lub uniemożliwiłoby przeprowadzenie obserwacji albo byłoby niebezpieczne dla obserwatora (Ciesielska, Wolańnik Boström, Öhlander, 2012; Kostera, 2003; Miszewski, 2007; Płaziak, 2020). Z pewnością łatwiej przeprowadzić obserwację incognito, również uczestniczącą, w odniesieniu do grup wirtualnych, gdyż funkcjonowanie bez pokazania własnej twarzy i pod ukrytym nickiem jest czymś akceptowalnym w tego rodzaju społecznościach, zwłaszcza gdy nie spotykają się one w realnym świecie. Należy jednak zachować w tym zakresie ostrożność, pamiętając, że owo ukrycie działa w obie strony i może prowadzić do uzyskania fałszywych informacji od nieufnych uczestników grupy.

Obserwacja w ramach opisanych badań przebiegała dwuetapowo. Pierwszy etap miał charakter obserwacji nieuczestniczącej, która polegała na identyfikacji wirtualnych społeczności lokalnych działających w poszczególnych dzielnicach Krakowa oraz określeniu ich specyfiki. Drugi etap miał charakter obserwacji

uczestniczącej i polegał na aktywnym zanurzeniu badacza w działalności wybranych wirtualnych społeczności lokalnych, co wiązało się z uczestnictwem w dyskusjach podejmowanych na forach tych społeczności (częściowo dyskusje te były moderowane przez autorkę opracowania) oraz w wydarzeniach organizowanych przez te społeczności w przestrzeni wirtualnej i realnej. Wyniki badań stanowią zestawienie aktywności podejmowanych w przestrzeni wirtualnej i realnej, wpływających lub mogących w przyszłości wpłynąć na przemiany w zakresie życia społecznego i zagospodarowania przestrzennego miasta. Badania obserwacyjne przeprowadzono w październiku i listopadzie 2021 r.

Badania obserwacyjne uzupełniono krótkim badaniem ankietowym z wykorzystaniem formularza internetowego MS Forms, wykonanym wśród członków analizowanych wirtualnych społeczności lokalnych. Badanie ankietowe dotyczyło opinii na temat zagospodarowania i funkcjonowania dzielnicy zamieszkania oraz ewentualnej chęci zmiany miejsca zamieszkania na inną dzielnicę Krakowa. W formularzu ankiety znalazły się zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte.

3. WYNIKI BADAŃ

W czasie prowadzenia obserwacji nieuczestniczącej na platformie społecznościowej Facebook wyszukano trzy rodzaje wirtualnych społeczności lokalnych: integrujących się w ramach witryn, grup nieekonomicznych oraz grup ekonomicznych. Witryny i grupy zidentyfikowano na podstawie nazw i/lub poruszanej tematyki związanej z daną dzielnicą Krakowa, przy czym grupy miały charakter otwarty lub zamknięty, a dołączenie do grupy zamkniętej wymagało uzyskania zgody administratora. Uwzględniono tylko takie społeczności, których witryny albo grupy na Facebooku miały co najmniej 100 polubień lub członków, oraz wyłącznie takie, które integrują się samodzielnie (oddolnie), a nie wokół instytucji (tabela 1).

Poziom integracji w ramach wirtualnych społeczności lokalnych na Facebooku można uznać za relatywnie wysoki. Integracja ta w obrębie analizowanych dzielnic wynosi 22,3% dla witryn, 16,9% dla grup nieekonomicznych i 6,5% dla grup ekonomicznych – z uwzględnieniem możliwości przynależenia jednej osoby do więcej niż jednej społeczności, jak też członkostwa osób niebędących mieszkańcami konkretnych dzielnic.

Podczas obserwacji uczestniczącej w analizowanych witrynach i grupach nieekonomicznych zamieszczono kwestionariusz ankiety dotyczący oceny różnych aspektów funkcjonowania dzielnic, wokół których formują się badane zbiorowości. Uzyskano 280 wypełnionych formularzy. Co interesujące, na pytanie: „Czy chciałaby Pani (czy chciałby Pan) mieszkać w innej

Tabela 1. Wirtualne społeczności lokalne dzielnic Krakowa funkcjonujące w portalu społecznościowym Facebook

Dzielnica	Liczba mieszkańców (tys.)	Liczba lokalnych witryn / liczba osób obserwujących (tys.)	Liczba lokalnych grup nieekonomicznych / liczba członków (tys.)	Liczba lokalnych grup ekonomicznych / liczba członków (tys.)
II Grzegórzki	29,8	4 / 4,3	4 / 3,7	3 / 1,4
III Prądnik Czerwony	46,4	7 / 5,7	5 / 10,8	2 / 2,5
IV Prądnik Biały	71,7	6 / 7,4	4 / 8,7	5 / 0,7
V Krowodrza	30,2	6 / 7,4	5 / 1,7	2 / 3,6
VI Bronowice	24,0	5 / 7,0	3 / 4,0	3 / 2,3
VII Zwierzyniec	20,4	4 / 10,5	2 / 0,3	0 / 0,0
VIII Dębniki	63,3	2 / 7,1	9 / 11,5	0 / 0,0
IX Łagiewniki-Borek Fałęcki	15,3	5 / 3,5	6 / 13,6	0 / 0,0
X Swoszowice	28,9	8 / 4,7	3 / 5,4	3 / 1,7
XI Podgórze Duchackie	54,3	8 / 8,2	2 / 2,0	3 / 2,5
XII Bieżanów-Prokocim	63,0	6 / 3,8	5 / 4,1	5 / 6,9
XIII Podgórze	38,3	5 / 40,7	4 / 2,8	1 / 0,8
XIV Czyżyny	31,7	6 / 17,0	5 / 12,2	2 / 3,8
XV Mistrzejowice	51,3	3 / 6,7	8 / 8,2	1 / 0,3
XVI Bieńczyce	39,9	4 / 1,9	1 / 14,1	2 / 14,4
XVII Wzgórze Krzesławickie	20,1	5 / 4,3	4 / 2,8	0 / 0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu witryn i grup w portalu społecznościowym Facebook, dane z października-listopada 2021 r.

dzielnicy Krakowa?" aż 66% respondentów udzieliło odpowiedzi, że nie chciałoby mieszkać w innej dzielnicy Krakowa, 17%, że chciałoby, a kolejne 17% nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. Takie zestawienie wyników potwierdza słuszność przyjętego założenia, że uczestnictwo w lokalnych społecznościach oraz zainteresowanie funkcjonowaniem własnego otoczenia (np. dzielnicy) jest związane z pewnego rodzaju satysfakcją, zaspokojeniem potrzeb niższego rzędu, co dopiero dalej rodzi chęć wpływu i przyczyniania się do pozytywnych zmian w najbliższym otoczeniu. Ponadto jest zgodne z od dawna już przytaczanymi wynikami badań w zakresie geografii behawioralnej, które pokazują, że ludzie są skłonni do przeceniania atrakcyjności własnego miejsca zamieszkania (Gould, White, 1974, za: Walmsley, Lewis, 1997).

Respondenci, oceniając różne aspekty funkcjonowania ich dzielnic, najwyżej ocenili dostęp do usług handlowych i dostępność komunikacyjną, urządzenie przestrzeni publicznych (np. parków, skwerów i placów) oraz poziom spokoju panujący w dzielnicach. Na średnim poziomie ocenili natomiast następujące sfery funkcjonowania dzielnic: estetykę otoczenia, bezpieczeństwo, dostęp do usług rozrywkowych, dostęp do usług związanych z ochroną zdrowia, dostęp do usług edukacyjnych i jakość ciągów pieszych. Zdecydowanie najslabiej oceniono dostęp do miejsc parkingowych i jakość parkingów.

W pytaniu otwartym dotyczącym najważniejszych problemów w danej dzielnicy najczęściej padały stwierdzenia odnoszące się do trudności z parkowaniem samochodów prywatnych. Ma to związek zarówno z problemem znalezienia miejsca do zaparkowania, jak i ze znaczną liczbą samochodów pozostawianych w niedozwolonych miejscach, utrudniających komunikację pieszą. Kolejnym, bardzo często identyfikowanym mankamentem okazała się zbyt gęsta i chaotyczna zabudowa mieszkaniowa z równoczesnym niedostatkiem terenów zielonych. Ponadto wielu respondentów narzekało na coraz większe zakorkowanie głównych ulic w dzielnicach.

Pogłębiona analiza wpisów zawartych w witrynach i grupach nieekonomicznych pozwoliła na wyciągnięcie opisanych dalej wniosków. Społeczności integrujące się wokół witryn i grup nieekonomicznych na Facebooku mają podobny charakter – związany z lokalnym patriotyzmem i zainteresowaniem historią danej dzielnicy, kulturalnym i codziennym życiem oraz aktualnymi problemami społecznymi i przestrzenno-funkcjonalnymi w określonej części miasta. Przy czym skupiają one nie tylko mieszkańców tych dzielnic, ale też osoby związane z nimi, np. poprzez narodziny, zamieszkiwanie w przeszłości czy po prostu zainteresowanie danym miejscem. Natomiast społeczności lokalne zawiązujące się w celach ekonomicznych – zakupu lub wymiany towarów albo usług, funkcjonują niemal wyłącznie wśród mieszkańców. Czynnikiem bliskości miejsca zamieszkania

użytkowników odgrywa tutaj decydującą rolę, gdyż zakup lub wymiana przedmiotów albo usług (w ramach swojego rodzaju ekonomii współdzielenia) są finalizowane zazwyczaj w przestrzeni realnej, gdy dochodzi do spotkania kontrahentów.

Analiza wymienionych społeczności lokalnych, integrujących się w cyberprzestrzeni, przeprowadzona na podstawie wyników obserwacji, pozwoliła na wskazanie w obrębie tych grup form aktywności, które mogą pośrednio i bezpośrednio wpływać na przemiany społeczne i transformację stanu zagospodarowania konkretnej przestrzeni, w tym przypadku – samorządowych dzielnic Krakowa.

Pośrednie oddziaływanie na przemiany sfery społecznej przejawia się w następujących wymiarach ludzkich stanów i aktywności: rozwój zainteresowań mieszkańców na temat własnej dzielnicy (np. wiedzy historycznej i dziedzictwa kulturowego – tworzenie pamięci zbiorowej wśród mieszkańców, czy też atrakcyjności przyrodniczej), wzrost poczucia przynależności jednostek do grupy lokalnej (w sensie ogólnym, jak też w zakresie pewnych kategorii – np. osób młodych, rodziców, osób samotnych czy starszych) oraz poczucia bezpieczeństwa, lepsze poinformowanie na temat sytuacji i zdarzeń w danej dzielnicy oraz większe możliwości realizacji społecznikowskich predyspozycji członków grupy. Natomiast bezpośredni wpływ na przemiany sfery społecznej polega m.in. na

zawijaniu znajomości w przestrzeni wirtualnej i przenoszeniu ich do przestrzeni fizycznej miasta, np. wspólne spędzanie czasu związane z aktywnością sportową (jogging, nordic walking, joga lub jazda na rowerze). Następuje integracja mieszkańców wokół tworzonych przez rady dzielnic, czy też poszczególnych radnych, stron i grup na Facebooku. Przyczynia się to bezpośrednio do rozwoju samorządności w danej społeczności lokalnej, ale też może mieć realny wpływ na pozytywne zmiany stanu zagospodarowania przestrzennego dzielnicy poprzez sygnalizowany i propagowany przez te witryny i grupy udział w różnych konsultacjach społecznych i głosowaniu w ramach budżetu obywatelskiego w odniesieniu do projektów zarówno społecznych, jak i infrastrukturalnych realizowanych przez władze miasta (tabela 2 i 3).

W ramach witryn i grup na Facebooku funkcjonują takie, które mają charakter lokalnych stowarzyszeń lub inicjatyw (nieformalne organizacje społeczne), zawieranych przez mieszkańców w celu poprawy jakości życia w danej dzielnicy wokół konkretnych przedsięwzięć, dotyczących zwłaszcza poprawy stanu zagospodarowania infrastrukturalnego, ochrony zieleni miejskiej lub tworzenia nowych terenów zielonych, jak również współpracy mieszkańców z różnymi podmiotami działającymi na terenie dzielnicy (np. sklepami, punktami usługowymi, ośrodkami kultury). Zob. tabela 4, s. 58 i tabela 5, s. 59.

Tabela 2. Najliczniej obserwowane strony lub grupy nieekonomiczne lokalnych społeczności wirtualnych o tematyce ogólnej w portalu społecznościowym Facebook w ramach pomocniczych dzielnic samorządowych Krakowa (II–XVII)

Nazwa witryny / grupy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Grzegórzki – pomysły, inicjatywy, wydarzenia	1,6	„Jesteśmy grupą mieszkańców, którym zależy na rozwoju Grzegórzek. Tu mieszkamy, pracujemy lub chodzimy do szkoły. Jeśli masz pomysły lub sam jesteś inicjatorem wydarzeń, które mogą przyczynić się do poprawy komfortu życia na Grzegórzkach zapraszamy do dołączenia do naszej grupy :)”
Dzielnica III Prądnik Czerwony	2,2	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy
Prądnik (dotyczy dzielnicy Prądnik Biały)	4,4	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy
KROWA - Krowodrza, Azory, Bronowice i Mydlniki – Istotne Sprawy Sąsiedzkie	4,2	„Odpałamy więc grupę i gorąco do niej zapraszamy. Wyjdzie i dołączycie – będzie super i zadamy, żeby było to miejsce, w którym o sprawach nie tylko się gada, ale też załatwia nowe przejście dla pieszych, pomalowanie płotu albo remont szkolnego boiska”
Bronowice	3,6	„Strona jest skierowana do mieszkańców Bronowic, którzy chcą być informowani na bieżąco co dzieje się w ich dzielnicy. Jesteśmy rodowitymi mieszkańcami Bronowic i czekamy na Wasze pomysły dotyczące naszej dzielnicy”
Dzielnica VII Zwierzyniec, Kraków	2,2	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy. Społeczność skupiona wokół rady dzielnicy
Dzielnica VIII Dębniki Kraków	5,3	„Profil mieszkańców przedstawiający życie tej wspaniałej dzielnicy Krakowa. Tworzony przy współpracy z Radnymi Dzielnicy VIII”

Nazwa witryny / grupy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Łagiewniki-Borek Fałęcki	1,6	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy
Swoszowice – nasze miejsce na Ziemi	5,2	„Swoszowice to nasze wspólne miejsce na Ziemi – otoczenie w którym spędzamy duży fragment naszego życia. Wspólnie możemy o nie zadbać, możemy część naszej codziennej aktywności poświęcić szeroko rozumianej wspólnocie. To co zrobimy dzisiaj dla naszego Osiedla jest równocześnie darem dla naszych dzieci. Zapraszamy do wymiany myśli, informacji, pomysłów i inicjatyw”
Podgórze Duchackie	3,4	„Jesteśmy grupą mieszkańców Podgórza Duchackiego, którzy stworzyli portal o naszej dzielnicy. Chcemy informować mieszkańców o inicjatywach”
Bieżanów-Prokocim	5,2	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy
Podgórze, Kraków	31,4	„Kraków nie kończy się na Wiśle! Strona dla wszystkich miłośników dzielnicy Podgórze”
Avia / Orlińskiego / Czyżyny – grupa / forum mieszkańców	5,7	„Sprawy osiedli Avia i Orlińskiego oraz dzielnicy Czyżyny – jak poprawić jakość życia w naszej okolicy, dyskusja o sprawach osiedla i dzielnicy. Grupa nie służy do dodawania postów reklamowych”
Mistrzejowice rozmawiają	5,5	„Grupa «Mistrzejowice rozmawiają» powstała z myślą o mieszkańcach dzielnicy, którzy chcieliby mieć realny wpływ na jej rozwój, szukają informacji lub po prostu chcą być na bieżąco. Możecie tu zapytać o wszystko, co dotyczy Mistrzejowic :)”
Nowa Huta Bieńczyce	0,8	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy
Pomysły na Wzgórza Krzesławickie	1,5	Różnorodna problematyka dotycząca dzielnicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu witryn i grup w portalu społecznościowym Facebook, dane z października-listopada 2021 r.

Tabela 3. Strony lub grupy nieekonomiczne lokalnych społeczności wirtualnych o tematyce celowanej w portalu społecznościowym Facebook w ramach pomocniczych dzielnic samorządowych Krakowa (II–XVII)

Nazwa witryny / grupy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Mamy z Czerwonego Prądnika	0,3	Dyskusje związane z tematyką rodzicielstwa i wychowania dzieci
Streetball Prądnik Czerwony	0,1	„Grupa została stworzona z myślą o ludziach z naszej okolicy którzy potrzebują informacji na temat gry, szukają hali lub mają info o hali lub boisku gdzie moglibyśmy wspólnie zagrać. U nas gierka jest praktycznie codziennie. Info o której gry będzie dodawane na bieżąco każdego dnia”
Krakowskie Mamy – Dzielnica Krowodrza	0,6	„Grupa dla Mam po sąsiedzku ;) Zapraszamy wszystkie mamy z okolic na plotki ploteczki, rady porady, zajęcia dla Mam i Dzieci, ciuszkowy osiedlowy handelek czyli wszystko to co może robić Mama po godzinach :P”
Ogrodnicza Krowodrza	0,4	„Grupa powstała, by propagować ogrodniczą historię Krowodrzy. Ma służyć też wzajemnemu zapoznawaniu się miejskich ogrodników Krowodrzy, od tych uprawiających bazylię na okiennym parapecie po tych tworzących ogrody pod oknami bloków. Pokażmy, że duch ogrodniczy w naszej dzielnicy nadal jest żywy i nie zniknął wraz z przyłączeniem do Krakowa”
Strefa Rodzica Kraków – Zwierzyniec	0,1	„Wirtualna Strefa Rodzica. Miejsce wymiany informacji, ogłoszeń, porad, newsów dla Rodziców :)”
Sąsiedzka JOGA na Dębnikach:)	0,1	„Dla bliższych i dalszych sąsiadów ;) Joga wg Sivanandy – łagodna praca poprzez oddech, koncentrację i uważność w asanach”

Tabela 3 (cd.)

Nazwa witryny / grupy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Mamy z Nowych Czyżyn (Orlinskiego, Avia)	0,7	Tematyka rodzicielska
Psiaki na spacer! (Lotnisko-Czyżyny)	0,2	„W grupie różnie, a wiedzą to nasze futrzaki! Daj znać, że wybierasz się na spacer lub biegasz ze swoim czworonogiem, może ktoś dołączy! Dodawajcie swoich znajomych z czworonogami, im nas więcej tym lepiej :)”
Mistrzejowicki Klub Rodziców	0,2	„Mistrzejowicki Klub Rodziców realizowany jest dzięki wsparciu Biura Pełnomocnika PMK ds. Rodziny oraz Gminy Miejskiej Kraków”
Ukraińcy Nowa Huta Czyżyny Bieńczyce Mistrzejowice Wzgórza Krzesławickie	0,2	„Grupa dla Ukraińców mieszkających w 5 nowohuckich dzielnicach Krakowa: Nowa Huta, Czyżyny, Bieńczyce, Mistrzejowice, Wzgórza Krzesławickie”

* Ze względu na przedstawicieli społeczności lokalnych, np. osoby uprawiające sport, rodzice, właściciele psów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu witryn i grup w portalu społecznościowym Facebook, dane z października-listopada 2021 r.

Tabela 4. Stowarzyszenia funkcjonujące w ramach pomocniczych dzielnic samorządowych (II–XVII) w portalu społecznościowym Facebook

Nazwa stowarzyszenia (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Zielone Grzegórzki	1,9	„Chcemy, aby nasza dzielnica była harmonijnym połączeniem infrastruktury i zieleni. Od 2014 roku walczymy o powstanie Parku Grzegórzeckiego – ostatniej enklawy zieleni w centrum Krakowa”
Stowarzyszenie Przyjaciół Prądnika Białego	0,1	„Celem jest podejmowanie inicjatyw skierowanych do środowiska lokalnego Białego Prądnika i promowanie go, jako istotnego miejsca na mapie Krakowa. Konsultacje komputerowe dla seniorów. Porady psychologa. Bookcrossing. Wystawa fotograficzna mieszkańców Prądnika”
Przegorzały-Kraków / Stowarzyszenie Przyjaciół Przegorzał (Dzielnica VII Zwierzyniec)	0,2	„Stowarzyszenie przyjaciół Przegorzał, to organizacja skupiająca ludzi, którym los osiedla Przegorzały oraz jego okolicy nie jest obojętny. Wspólnie staramy się zadbać o sprawy istotne dla lokalnej społeczności”
Stowarzyszenie „Bieżanów Prokocim - STOP Powodzi”	0,5	„Stowarzyszenie powstające z inicjatywy grupy mieszkańców, mające na celu poprawę sytuacji powodziowej w Bieżanowie, Prokocimiu i okolicy”
Stowarzyszenie Stare Podgórze	0,7	„Kochamy to miasto bezwarunkowo. Jesteśmy tu od dawna i nie pozwolimy na kosztowne, szkodliwe eksperymenty. Nikt nie będzie nam narzucał, jak mamy żyć U SIEBIE!”

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu witryn i grup w portalu społecznościowym Facebook, dane z października-listopada 2021 r.

Wśród analizowanych społeczności znalazły się również grupy o charakterze ekonomicznym, przy czym w ich obrębie można wymienić takie, które dotyczą wyłącznie wymiany lub oddania za darmo jakichś przedmiotów lub usług i/lub takie, które wiążą się z kupnem i sprzedażą, jak też promowaniem (reklamą) lokalnych przedsiębiorców i ich towarów oraz usług wśród miejscowej ludności (tabela 6). Zauważono nasilenie wspomnianej działalności w okresie pandemicznym

– z jednej strony, aby pomóc potrzebującym mieszkańcom, a z drugiej, by wesprzeć pobliską drobną przedsiębiorczość, która ze względu na obostrzenia i kryzys wywołany pandemią przeżywa wiele trudności, stojąc w niektórych przypadkach nawet przed problemem zamknięcia działalności gospodarczej. W tym celu np. założono cieszącą się sporym zainteresowaniem (ponad 1 tys. członków) grupę Lokalne firmy – Kurdwanów, Wola Duchacka, Piaski Nowe, Kozłówek.

Tabela 5. Inicjatywy lokalne funkcjonujące w ramach pomocniczych dzielnic samorządowych (II–XVII) w portalu społecznościowym Facebook

Nazwa inicjatywy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Grzegórzki OdNowa	0,5	„Inicjatywa lokalna wykorzystująca potencjał dzielnicy do stworzenia jej nowej, jeszcze bardziej przyjaznej odmiany:) Chcemy zarażać ludzi z dzielnicy kreatywnymi pomysłami, dbać o zielone otoczenie naszych bloków, podejmować inicjatywy, które sprawią że Grzegórzki będą synonimem zmiany na lepsze”
Zielone Bronowice	1,7	„W celu poprawy jakości życia mieszkańców Krakowa postulujemy przekształcenie zaniedbanych terenów zielonych wokół fortu renowacyjnego 7 Bronowice w ogólnodostępny park miejski. Żądamy objęcia ochroną prawną zarówno całości terenów zielonych, jak i znajdującego się tam zabytkowego fortu [...]”
Nowy park w Czyżynach	1,7	„Inicjatywa, która dąży do utworzenia nowego parku w Czyżynach obok starego pasa startowego Rakowice-Czyżyny”
Program Aktywności Lokalnej Mistrzejowice	0,6	„PAL to ludzie, wspólna przestrzeń i inicjatywy. Działamy na rzecz środowiska lokalnego poprzez stworzenie miejsca wspólnego dla mieszkańców, pomagamy w budowaniu sieci współpracy lokalnych instytucji i mieszkańców”

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu witryn i grup w portalu społecznościowym Facebook, dane z października–listopada 2021 r.

Tabela 6. Grupy ekonomiczne o charakterze lokalnych społeczności wirtualnych w portalu społecznościowym Facebook w ramach pomocniczych dzielnic samorządowych Krakowa

Nazwa witryny / grupy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Grzegórzki się dzielą – Grzegorzki is sharing	1,1	„Drodzy Mieszkańcy Grzegórek! Grupa powstała z myślą o mieszkańcach Grzegórek i najbliższej okolicy, którzy chcą coś oddać za darmo, wymienić lub szukają. Promujemy zasadę zero waste!”
Prądnik Czerwony się dzieli / Prądnik Czerwony is sharing	0,3	Wymiana lub oddanie za darmo przedmiotów w obrębie dzielnicy
Prądnik Biały się dzieli	0,5	„Grupa ma na celu sąsiedzka wymianę rzeczy na Prądniku Białym. Jeśli chcesz coś #oddać lub #wymienić - to ta grupa jest dla Ciebie :)”
Spotkania na Placu Nowowiejskim – Społeczność Stara Krowodrza	0,2	„«Spotkania na Placu Nowowiejskim» to pomysł lokalsów na wspólne działanie, poznanie i aktywizację starej Krowodrzy, a przy okazji wspieranie inicjatywy Zero Waste lub chociaż Less Waste”
Bronowice Komercyjnie	0,2	„Grupa powstała jako dodatek do grupy Bronowice. Jestem stąd. W grupie mogą bezpłatnie dodawać ogłoszenia osoby i firmy działające w naszym regionie. Grupa ma na celu wspieranie lokalnego biznesu, a także ułatwianie poszukiwań konkretnych usług i produktów”
Plac Handlowy Borek Fałęcki	0,4	„Grupa powstała z myślą o wspieraniu i promowaniu lokalnych przedsiębiorców z Borku Fałęckiego”
Swoszowice PCHLI TARG	1,1	„Kupno, sprzedaż, wymiana, samopomoc sąsiedzka, a nie kręcenie biznesów”
Pieskie życie – Swoszowice i okolice	–	„Wszyscy właściciele psów na terenie Swoszowic i okolic. Ogłoszenia dotyczące: adopcji, wspólnych spacerów, zaginionych/znalezionych zwierząt, usług, psie akcesoria – oddam/sprzedam/ kupię, inne dotyczące zwierząt” Grupa ma charakter ekonomiczny, jak i nieekonomiczny

Tabela 6 (cd.)

Nazwa witryny / grupy (pisownia oryginalna)	Liczba obserwujących stronę / liczba członków grupy (tys.)	Cele według założycieli i/lub administratorów witryny lub grupy (pisownia oryginalna)
Lokalne firmy – Kurdwanów, Wola Duchacka, Piaski Nowe, Kozłówek	1,0	„Grupa powstała z myślą o wspieraniu lokalnych firm, członkiem grupy może być każdy, dodawajcie znajomych, reklamujcie lokalnych przedsiębiorców. [...] Czas pandemii, który jest początkiem ogromnego kryzysu zmusza nas wszystkich do współpracy – wiele firm nie przetrwa, ale pomóżmy każdej, dajmy szansę wszystkim”
Kraków Podgórze duchackie Oddam wymienię szukam no waste	0,2	„Grupa ma na celu zmniejszenie ilości wyrzucanych urządzeń elektronicznych i innych przedmiotów głównie na terenie Woli Duchackiej oraz pobliskich terenów Krakowa. Można tutaj zapytać czy komuś nie zalega dany przedmiot, oddać za darmo bądź wymienić”
Stare Podgórze is sharing!	0,9	„Grupa dzielnicowa o charakterze sharing’owym (bezgotówkowa wymiana dóbr i usług). Na grupie nie reklamujemy usług płatnych:) Rozgoście się śmiało i korzystajcie! :D”
Avia Orlińskiego D303 2PL Czyżyny: Handel / Wymiana / Usługi / Warzywniak	3,6	„Chcesz coś sprzedać lub oddać, wymienić albo zareklamować? A może świadczysz jakieś usługi i chcesz je zaprezentować? Ta grupa jest właśnie dla Ciebie :) Niemniej uprasza się o nie publikowanie spamu czy różnego rodzaju ogłoszeń niezwiązanych z naszą okolicą. Zazwyczaj wystarcza zdrowy rozsądek i kultura, ale jeżeli tego komuś zabraknie, to kasowanie i banowanie :)”
Czyżyny, 2 Pułku Lotniczego, Dywizjonu 303...	1,7	„Nasze sprawy, czyli kupię, sprzedam, oddam, zamienię, usługi, pytania, porady i wiele innych...” Grupa posiada charakter ekonomiczny, jak i nieekonomiczny
Mistrzejowice kupię/ sprzedam/oddam	0,3	Kupno, sprzedaż, wymiana, oddanie za darmo przedmiotów i usług na terenie dzielnicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu witryn i grup w portalu społecznościowym Facebook, dane z października-listopada 2021 r.

W związku z rosnącą popularnością trendu ekonomii współdzielenia (ang. *sharing economy*), należy spodziewać się, że będzie przybywać lokalnych grup wirtualnych, których celem jest sąsiedzka wymiana dóbr i usług (Szymańska, 2021). I nie chodzi tutaj wyłącznie o profity polegające na korzystaniu z przedmiotów lub możliwości, których nie mamy, czy też o zaoszczędzenie pieniędzy, ale raczej o oszczędność czasu, a prawdopodobnie – w jeszcze większym stopniu – o nawiązywanie nowych kontaktów sąsiedzkich oraz poczucie międzyludzkiej wspólnoty i doświadczenia uczestniczenia w czymś pozytywnym.

4. PODSUMOWANIE

Na podstawie wyników opisanych badań empirycznych pokazano, iż mieszkańcy Krakowa chętnie integrują się w ramach lokalnych społeczności wirtualnych. Obserwacji nieuczestniczącej i uczestniczącej poddano tylko takie grupy, które zawiązały się z inicjatywy mieszkańców, a nie są społecznościami wtórnymi, integrującymi się wokół instytucji.

Należy uwzględnić założenie, przyjęte przez autorkę w momencie przystąpienia do badań, że chęć tej integracji, rozumiana jako potrzeba wyższego rzędu, pojawia się dopiero po zaspokojeniu potrzeb niższego rzędu – podstawowych, jak schronienie, wyżywienie i ubranie. Zatem zagadnienia poruszane na forach i portalach badanych lokalnych grup wirtualnych niekoniecznie odnoszą się do wszystkich ważkich problemów występujących na terenie analizowanych dzielnic, ponieważ mogła zaistnieć sytuacja, że zabrakło w tych grupach osób (np. cyfrowo wykluczonych), których te problemy dotyczą.

Zidentyfikowano społeczności integrujące się wokół witryn i grup w portalu Facebook zarówno o charakterze nieekonomicznym, jak i ekonomicznym. Mają one charakter ogólny, dotyczący różnorodnych zagadnień związanych z wydarzeniami i problemami w dzielnicy oraz spraw sąsiedzkich, ale też charakter celowy – wówczas są skierowane do konkretnych kategorii mieszkańców, np. rodziców, osób uprawiających sport czy mających takie same zainteresowania. Badane grupy o charakterze ekonomicznym wpisują się w powszechny trend ekonomii współdzielenia – przybywa w portalu Facebook lokalnych społeczności gotowych

do samopomocy, wymiany towarów i usług lub oddawania niepotrzebnych sprzętów.

Dyskutowana tematyka i aktywności podejmowane w przestrzeni wirtualnej mogą – pośrednio i bezpośrednio – wpływać na przemiany społeczne i przestrzenne w dzielnicach miasta. Pośrednio, w kwestii społecznej, uczestnictwo w tego rodzaju grupach daje poszczególnym mieszkańcom poczucie sprawczości w rozwiązywaniu problemów dotyczących miejsca zamieszkania, możliwości wykazania się swoim społecznikowskim zacięciem, poczucie bezpieczeństwa i zrozumienia, a także wiele innych korzyści osobistych, jak i towarzyskich. Natomiast same aktywności podejmowane w ramach grup, np. w formie stowarzyszeń lub inicjatyw społecznych, mogą bezpośrednio wpływać na stan zagospodarowania dzielnicy, np. ochronę zieleni miejskiej czy tworzenie nowych miejsc tego rodzaju, przeciwstawianie się niekorzystnym inwestycjom miejskim lub wywieranie wpływu na władze miasta w celu realizacji przedsięwzięć koniecznych.

Coraz łatwiejszy dostęp do Internetu, popularność Facebooka i innych portali społecznościowych, również wśród ludzi starszych, z pewnością będą sprzyjać zawiązywaniu się kolejnych zbiorowości (być może o charakterze, który aktualnie trudno przewidzieć), a z pewnością będą powstawać nowe grupy pod wpływem popularnych trendów, jak *sharing economy*, *zero waste* czy minimalizm, gdyż z jednej strony rośnie świadomość konieczności racjonalnego korzystania z dóbr, a z drugiej – mimo że coraz więcej naszych potrzeb materialnych i społecznych realizowanych jest w Internecie – ludzie ciągle wykazują potrzebę tworzenia różnego rodzaju wspólnot.

BIBLIOGRAFIA

- Allardt, E. (1993). Having, loving, being: An alternative to the Swedish model of welfare research. W: M. Nussbaum, A. Sen (red.), *The quality of life*. Oxford: Oxford Clarendon Press. <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0008>
- Berger, P.L., Luckmann, T. (2010). *Społeczne tworzenie rzeczywistości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Castells, M. (2003). *Galaktyka Internetu. Refleksje nad Internetem, biznesem i społeczeństwem*. Poznań: Wydawnictwo Rebis.
- Ciesielska, M., Wolanik Boström, K., Öhlander, M. (2018). Obserwacja. W: D. Jemielniak (red.), *Badania jakościowe. Metody i narzędzia*. T. 2 (s. 41–67). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Fronczek, M. (1990). Mierniki i metody pomiaru poziomu życia. *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach*, 119, 98.
- Gould, P., White, R. (1974). *Mental maps*. Harmondsworth: Penguin.
- Grzeża, U. (2015). Tradycyjne i alternatywne mierniki poziomu życia ludności w ujęciu teoretycznym. *Współczesne Problemy Ekonomiczne*, 10, 77–87.
- Jałowiecki, B., Szczepański, M.S., Gorzelak, G. (2007). *Rozwój lokalny i regionalny w perspektywie socjologicznej*. Tychy: Śląskie Wydawnictwa Naukowe WSiZiNS.
- Karwińska, A. (2008). *Gospodarka przestrzenna. Uwarunkowania społeczno-kulturowe*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kędzior, Z. (2003). Metodologiczne aspekty badania jakości życia. W: J. Karwowski (red.), *Jakość życia w regionie* (s. 15–16). Szczecin: Uniwersytet Szczeciński.
- Maslow, A.H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50 (4), 370–396.
- Miszewski, K. (2007). Kiedy badacz jest tajnym agentem. O ostrzeganiu niejawniej obserwacji uczestniczącej jako etycznie problematycznej, metodach badań ilościowych, zakulisowych wymiarach życia społecznego i ich związku ze wszystkim tym, o czym przed chwilą. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 3 (2), 33–62. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.3.2.03>
- Płaziak, M. (2020). Obserwacja uczestnicząca w badaniach internetowych dotyczących wirtualnych społeczności lokalnych. W: K. Mazurek-Łopacińska, M. Sobocińska (red.), *Badania marketingowe w gospodarce cyfrowej* (s. 223–234). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Rheingold, H. (1991). *Virtual reality*. New York: Touchstone.
- Szczepański, M.S., Ślęzak-Tazbir, W. (2010). Region i społeczność lokalna w perspektywie socjologicznej. *Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa*, 1, 13–33.
- Szymańska, A.I. (2021). The importance of the sharing economy in improving the quality of life and social integration of local communities on the example of virtual groups. *Land*, 10 (7), 754. <https://doi.org/10.3390/land10070754>
- Tonnies, F. (1988). *Wspólnota i stowarzyszenie*. Warszawa: PWN.
- Walmsley, D.J., Lewis, G.J. (1997). *Geografia człowieka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Artykuł wpłynął:
19 września 2021
Zaakceptowany do druku:
30 listopada 2021